

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **553**

G.J. van Middelkoop
Tussen Leusden en Zuidhorn

MEDITATIEF **557**

K. Folkersma
Zalig in het licht van Pasen

WANDELEN MET GOD **558**

J.T. Oldenhuis
En toen ging het paradijs
open in deze wereld

ACHTERGRONDEN **560**

Douglas J. Green
Eigen trouw in het geding

MAN, VROUW EN KERK **563**

E.A. de Boer
'Een ieder naar de
genadegave'

KERKGESCHIEDENIS **567**

C. Hoksbergen
De 'twintiger jaren'

SYNODE-IMPRESSIES **570**

H. Veldman
Op weg naar een algemene
kerkvergadering

en verder...

Uit de kerken

KERKELIJK LEVEN / G.J. van Middelkoop

TUSSEN LEUSDEN EN ZUIDHORN

Sinds 1993 werken we aan een uitbreiding van de gezangenbundel voor de Gereformeerde Kerken. De generale synode van Ommen besloot te laten onderzoeken of dat wenselijk en mogelijk was. In een uitgebreid studierapport dat in 1995 uitkwam ten behoeve van de synode van Berkel beantwoordden deputaten deze vraag positief. Ze gaven een voorbeeldbundel waarin naast de gezangen uit ons Kerkboek ook 65 gezangen uit het Liedboek en 2 andere liederen waren opgenomen. Berkel gaf nieuwe deputaten opdracht om concrete voorstellen te doen. Zij boden vervolgens 255 liederen uit het Liedboek aan. Dat riep veel vragen en kritiek op in de kerken. Leusden 1999 kanaliseerde het proces door 121 van deze liederen vrij te geven en deputaten striktere aanwijzingen te geven over hoe zij verder met de materie om dienden te gaan. In het rapport deputaten kerkmuziek lezen we hoe het verder is gelopen.

Wat willen deputaten?

Het rapport telt 93 bladzijden; we beperken ons tot een samenvatting op hoofdlijnen. In de inleiding geven deputaten kort aan wat zij willen met de uitbrei-

ding van onze liedbundel. Ze worden gemotiveerd door de wens de Here God op velerlei wijze te eren. Om op diverse manieren te kunnen zingen van wat Hij in de loop van de eeuwen heeft gedaan. Om mee te

kunnen zingen met de gelovigen uit vorige eeuwen. Oin in eigen tijd Hem op eigentijdse manier **te** kunnen aanroepen. Om te zingen bij doop en avondmaal en bij welk liturgisch moment **ook** maar. Om **te** blijven zingen van wal de Geest in onze tijd in beweging brengt. Om elkaar zoveel mogelijk mee te nemen in onze zang. Deputaten beseffen: zingen **doen** we met ons hart; **hel** **raakt** het wezen van ons bestaan. Vandaar nok dat het zoeken **van** nieuwe liederen zoveel mensen raakt. Daarom moeten we zorgvuldig **bezig** zijn **met** dit uitbreidingsproces. Ze **zijn** dankbaar voor geschonken vertrouwen, maar

staan ook open voor een sympathetisch-kritische benadering van hun werk.

Visie van deputaten

Vanuit welke visie werken deputaten? Voor het grootste deel is die te vinden in het i-apport van 1995 en in de rapporten die zij uitbrachten voor Leusden. Deze visie is niet afgerond; al werken de ervaren zij, dat die zich verder ontwikkelt.

* Deputaten stellen, dat de Heilige Geest op liet moment waarop de laatste van de 150 Psalmen ontstond, niet is opgehouden niet kinderen van God te bewegen tot het maken van liederen. Er bestaan dan ook naast de Psalmen veel liederen die in de loop der eeuwen tot op vandaag door de Heilige Geest zijn gewerkt. Ze zijn wel niet geïnspireerd, maar dat is ook niet zo met onze belijdenisgeschriften en onze liturgische formulieren. Een principiële veroordeling van het vrije kerklied hebben onze Gereformeerde Kerken nooit gegeven, zei Arnhem 1930 al.

* Een goed kerklied moet in overeenstemming zijn met de Schrift. Of dat zo is moet beoordeeld worden op basis van de tekst van het lied zoals die daar ligt eti niet vanuit de achtergrond van zijn ontstaan. Daarnaast moet een kerklied ook goed zijn van stijl en kwaliteit. Soms hebben liederen minder kwaliteit, maar zijn ze wel heel populair; deputaten zijn er nog niet uit. of je ze dan toch kunt accepteren. Maar het belangrijkste is, dat het lied als kerklied kan functioneren. dat wil zeggen een goede rol kan spelen in het geheel van een liturgie waarin Gods woorden en daden het centrum vormen.

* Deputaten vinden dat zij moeten zoeken naar liederen die in de kerken goed kunnen worden ontvangen. Onderlinpc verschillen in waardering vragen om

geduld en liefde en vooral ook openheid naar elkaar. Ons lied mag een offer zijn voor God en dal mag ons best wat inspanning kosten. Daarnaast is de schat aan kerkliederen ook een geschenk aan ons. Deputaten vinden dat we **te** lang vrijwillige armoede hebben geleden. Als we over de drempel van de onbekendheid heenstappen, kunnen we rijk worden. 'Dingen die we uit de Schrift nog niet hadden opgediept, dringen nu lot ons door.'

Liedboek voor de kerken

Aan Leusden stelden deputaten 255 liederen voor uit het Liedboek voor de kerken. De synode gaf daarvan 121 vrij voor gebruik. Deze 121 waren **niet** speciaal beter dan de andere, maar door de praktijk al wat meer vertrouwd geraakt. Tegen 10 van de overblijvende 134 waren bezwaren ingebracht, die het nodig maakten ze nog eens te bekijken. De overige 124 werden even naar het tweede plan geschoven. Het Liedboek telt nog meer liederen dan de 255 die deputaten aanvankelijk aan Leusden voordroegen, maar daarover hadden zij zich nog geen definitief oordeel gevormd (ook was **geen** enkel lied definitief afgewezen).

Hoe zijn deputaten in de afgelopen tijd met deze verschillende groepen liederen **uit** het Liedboek omgegaan?

* Van de 10 liederen die zij nogmaals bekeken, stellen zij er nu 7 opnieuw voor (27, 41, 58, 158, 178, 398, 488b); 3 (16, 55, 200) worden niet opnieuw aangeboden. In dit kader discussieerden zij opnieuw over het onderwerp 'gezangen en algemene verzoening'. Ze constateerden dat het terecht is te waarschuwen tegen oppervlakkigheid. Maar anderszijds moeten **we** niet vergeten, dal God vaak royaler is dan zijn kinderen (kijk maar naar Jona

KERNREDACTIE:

DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP,
PROF. DR B. KAMPHUIS

OVERIGE REDACTIELEDEN.

DR E.A. DE BOER.

DRS. A.L. Th. DE BRUIJNE.

DRS. I.D. HAARSMA, DRS. P. HOUTMAN,

DRS. B. LUITEN, DRS. K. DE VRIES.

J. WESTERT

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. E. BRINK,

J.M. DE JONG,

DRS. C. HOKSBERGEN,

DRS. A.S. VAN DER LUGT,

DR. J. SMELIK, DRS. M. VELDMAN

REDACTIE-ASSISTENT:

H. PRINS. Meulenbeldlaan 159, 7602 XK Almelo, tel. 0546-870843 E-mail: reformatie@wxs.nl

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie. Postbus 24, 8260 AA Kampen.

UITGEVER

Print Media bv, Bedum Technrsche Realisatie
Scholma Druk bv, Bedum.

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES

Scholma Druk, postbus 7, 9780 M Bedum
Telefoon 050 - 3013636 Fax 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).

E-mail: reformatie@scholma.nl

Aanlevering advertenties in overleg

ING Bank 66 30 92 620

ABONNEMENT:

€ 47,- per jaar Studenten € 35,- per jaar (binnenland), € 92,50,- per jaar (buitenland)
Opzegging dient 1 maand voor het verstrijken van het lopende jaar te geschieden

Losse nummers 4 1.20 (incl. Porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah.
Tel (0521) 515946

ADVERTENTIES

Prils € 0.45 per mm Contracttarief op aanvraag

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen

ISSN 0165-5191

4). Mcc als gevolg van deze overwegingen dragen ze 7 van de 10 opnieuw voor. De overige 3 achten zij zelf op zich niet verkeerd, maar ze kunnen wel misverstand wakkern. Deputaten willen broeders en zusters die hier moeite ervaren tegemoet komen.
 * De 124 liederen die even op het tweede plan waren gezet dragen zij met bredere toelichting nu voor de volgende fase voor.
 * Aan de rest van het Liedboek hebben zij in de afgelopen periode niet veel aandacht kunnen geven.

Lieder van eigen kerkleden

Al voor de synode van Leusden ontvingen deputaten liederen uit eigen kring. Omdat hun aandacht toen vooral gericht was op het Liedboek werden deze eerst in depot gehouden. Leusden gaf deputaten nadrukkelijk opdracht zich met deze liederen bezig te houden. Inmiddels werden er tussen de 450 en de 500 liederen ingestuurd.

Deputaten typeren deze liederen over het algemeen als kerkliederen van de meer traditionele soort. Taalgebruik en beeldspraak zijn vertrouwd. Soms dreigen ze een betogend karakter te krijgen, met rijm dwang en belering. Vaak zijn ze geschreven voor kerkelijke feestdagen en bijzondere diensten. Minder liederen hebben betrekking op meer eigentijds aandoende aspecten van het leven met God. Zo zijn er weinig liederen waarin nood, twijfel, verdriet of rouw op een hedendaagse manier zijn verwoord. Soms zijn ze qua taal en zeggingswijze al gedateerd of niet veel anders dan een herdichting van een oude tekst. Opmerkelijk is dat uit eigen kring geen opwekkingsliederen en weinig kinderliederen zijn ingestuurd. De ingestuurde liederen zijn slechts in beperkte mate vernieu-

wend, maar dat hoeft geen bezwaar te zijn. Een groot aantal voldoet echter niet aan het derde criterium van Leusden; stijl en kwaliteit in taalkundige en muzikale vorm, een goede verhouding van woord en loon, bruikbaar en toegankelijk voor mensen uit de huidige tijd en cultuur (Acta art. 58, bl. 134).

Een subcommissie selecteerde 90 liederen uit het aanbod. Deputaten kwamen niet klaar met de plenaire bespreking daarvan. Op dit moment stellen zij 36 van deze 90 aan de synode voor. Veel daarvan komen uit de pen van *Ria Borkent*; verder zijn er liederen van *Lieuwe Beuving*, *Lenze Bouwers*, *Anka Brands*, *Koos Geerds* en *Jan Smelik*.

Overige liederen

Deputaten keken niet alleen naar liederen uit het Liedboek en naar liederen uit eigen kring. Zij keken ook naar andere liedbundels.

* In de eerste plaats kwamen de *E&R-bundel* en de *Evangelische Liedbundel* in het vizier. Na brede bespreking stellen deputaten er nu 25 voor, die zij goed of acceptabel van kwaliteit vinden. Soms woog de populariteit zwaarder dan de kwaliteit. Het gaat om de volgende nummers uit de E&R-bundels: 53, 75, 81, 87, 100, 104, 122, 137, 140, 144, 147, 155, 164, 167, 168, 172, 173, 181, 260, 347, 352, 382, 410 en 423, die grotendeels ook in de Evangelische Liedbundel staan, en nr 26 uit deze bundel.

* Vervolgens zochten zij naar kinderliederen. Zij vonden er 11 in de bundel *Zingende gezegend* van A.F. Troost (5, 10, 11, 49, 56, 106, 118, 130, 132, 133 en 136), 24 in *Alles wordt nieuw* (I: 1, 3, 6, X, 9, 10, 11, 12, 16, 17, 20, 21, 24, 26, 27, 30; II: 3, 5, 6, 10, 11, 15; III: 9 en IV: 12) en 1 in de *Evangelische Liedbundel* (161)

* Tenslotte selecteerden zij 6 liederen uit de heel eigensoortige bundel *Gezangen voor liturgie*.

(Lijsten bundel

Als we alles optellen, stellen deputaten $124 + 7 + 36 + 67 = 234$ nieuwe liederen voor. De liederen die de synode vrijgeeft, komen overigens op een lijst te staan van liederen die in de kerkdienst gezongen kunnen worden. Dat wil nog niet zeggen dat ze ook allemaal in de bundel zullen staan die we over een aantal jaren hopen samen te stellen. Die zal zeker beperkter zijn dan de groslijst van geaccepteerde liederen. Ook zal ze evenwichtig worden samengesteld. Dit houdt dus in, dat er een belangrijk onderscheid bestaat tussen welke gezangen gezongen mogen worden in de eredienst - de lijst - en de gezangen die opgenomen worden in de uiteindelijke bundel. Ook nadat we een nieuwe gezangenbundel hebben gekregen, is er daarnaast een langere lijst van goedgekeurde liederen, een lijst die in de jaren daarna nog kan worden aangevuld met nieuwe liederen. Deze gedachten werden al uitgewerkt in het rapport van de commissie in Leusden, en worden door deputaten hartelijk toegejuicht.

Samen met deputaten eredienst overlegden zij over de hedendaagse cultuur en wat die zou kunnen of moeten betekenen voor de vormgeving van kerkdienst, kerkmuziek en gezangenbundel. Dit leverde nog niet veel concreets op,

Communicatie en contacten

Deputaten stuurden de kerken twee brochures toe (Tussen Leusden en Zuidhorn I en II) en twee roosters Lied van de Week. Verder verzorgden zij een telefo-

nisch spreekuur, waarvan goed gebruik werd gemaakt. Ze schreven notities over Kind en ercdienst en over een cantorij. Er waren voorlichtingsavonden over het Liedboek. De secretaris voerde een intensieve correspondentie met kerkenraden en kerkleden. Aan de kerkelijke bladen wend een artikel aangeboden over lied 1.

Deputaten legden verder contact met de CGK, NGK en de GB. Die contacten waren wel vriendelijk, maar brachten niet veel verder. Op een telefoontje na lukte het niet om contact te krijgen met de mensen die zich bezighouden met een mogelijke opvolger van het Liedboek, in de wandeling nog steeds Liedboek 2000 genoemd.

Al in Leusden werd de wens besproken om een steunpunt liturgie op te zetten. Dat ging toen niet door. Deputaten legden nu een uitgewerkt voorstel op tafel om daar toch mee te beginnen.

Al met al is de (eigenlijk maar korte) periode tussen Leusden en Zuidhorn voor deputaten een tijd van intensief werken geweest. Het was lang niet altijd makkelijk keuzes te maken. Toch heeft het werk hun ook veel vreugde gegeven, schrijven zij. Ze spreken tenslotte de hoop uit, dat de brede selectie van allerlei soorten liederen ook als gevolg heeft, dat steeds meer kerkleden zich kunnen vinden in de groeiende lijst.

Het lange rapport bevat verder toelichtingen op de voorgestelde liederen. We laten die in deze korte weergave verder buiten beschouwing. Volgende week hoop ik op enkele punten nader in te gaan.

uit de kerken

Dokkum – Bedankt voor beroep: R.H. Knigge te Leidsche Rijn

Waardhuizen – Beroepen: P. Boonstra te De Lier

Blije-Holwerd/Ferwert-Hallum – Beroepen: E.J. Oostland te Smilde

Schildwolde – Beroepen: E. Meijer te Bergentheim

Dalfsen – Bedankt voor beroep: H.R. van de Kamp te Apeldoorn-Centrum

Beroepbaar¹

Kandidaten:

E.J. Meijer, Andoorn 99,8265
KK Kampen, 038-3323909.
e-mail: ejmeijer@wxs.nl.

Predikanten:

J. W. Boerma, Coreemarle 10, 801h LA Zwolle, 038-4653473, e-mail: boermaj@hetnet.nl
G.J. Bruijn, Goudkruid 42,3068 SZ Rotterdam, 010-2206124
R.J. Blok, 06-21272713
J. de Wolf, Mignonpad 22, 3816 ET Amersfoort, 033-4728793
P.F. Lameris, Westerstraat 300, 7522 DK Enschede. 053-4360112

¹ Nieuwe opgaven en wijzigingen: H.Prins, tel. 0546-870843

GS Zuidhorn

Primi-afgevaardigden:

Groningen

ds H. Drost, Haren
ds Jt. Janssen, Groningen
H. Veldman, Zuidhorn
G. Zwarteveen, Groningen

Friesland

ds P. Houtman, Twijzel
ds S. de Jong, Buitenpost
S. Jonker, Drachten
A. Vinkernan, Drachten

Drenthe

ds F.J. Bijzet, Emmen
ds H.J.C.C.J. Wilschut, Assen
S. Mooibroek, Westerlee
L.R. Meedendorp, Hooghalen

Overijssel

ds A. de Jager, Enschede
ds P.L. Voorberg, Emmeloord
J.Th. Hendriks, Almelo
H.H. Luiten, Hengelo

Gelderland

ds P. Groenenberg, Ermelo
ds H. van Veen, Neede
P.F. van de Groep, Ermelo
J.C.B. Jongencl, Apeldoorn

Utrecht

ds E.A. de Boer, Zeist
ds G. Zomer, Amersfoort
A.J. Kisjes, Bunschoten
J.P. de Vries, Amersfoort

Holland-Noord

ds M. van Veen, Delft
ds K. de Vries, Alphen aan de Rijn
K. Bakker, Heerhugowaard
C. van Keulen, Gouda

Holland-Zuid

ds A. van Houdt, Vlaardingen
ds A.J. van Zuilekom, Dordrecht
A. Klapwijk, HT. Ambacht
J. van de Wetering, Rhon

Zeeland, Noord-Brabant en Limburg

ds J.H. Smit, Brunssum
ds R. van Wijnen, Middelburg
A. Rakker, Hoek
G.D.W. Markerink, Maastricht

ZALIG IN HET LICHT VAN PASEN

K. Folkersma

Zalig zij, die niet gezien hebben en toch geloven! Joh. 20:24-29

Wees niet ongelovig

Tomas wil zelf zien en tasten. voelen voordat hij gelooft. Dat is voor hem meer waard dan het eenparig getuigenis van zijn medediscipelen en het getuigenis van de Schriften.

Dat is erg. Straks zullen anderen mee op gezag van Tomas moeten geloven. De Here heeft in Joh. 17 gebeden voor Zijn discipelen en ook voor hen die door hun woord in Hem geloven.

Hoe zal dat kunnen, als Tomas zelf al niet gelooft op het gezag van het getuigenis van zijn medediscipelen? Hoe zal ooit door het getuigenis van de apostelen de kerk vergaderd worden, als zij in hun getuigenis niet eenparig zijn?!

Hoe zullen de apostelen, Tomas daarbij inbegrepen, het hechte fundament kunnen vormen, waarop Christus' kerk gebouwd wordt? Hoe zal dat mogelijk zijn, als reeds één van hen weigert de anderen te geloven! De anderen die door de Here Jezus gezonden zijn als getuigen en die op Zijn gezag geloof vragen.

Christus overwint

Christus heeft Zelf deze weerstand tegen het Evangelie overwonnen, opdat eens voorgoed, ook voor vandaag, onwrikbaar vaststaat, dat we het moeten doen met het Evangelie van hen die Christus Zelf gezonden heeft. En dat we daaraan genoeg moeten hebben.

En zo heeft Christus ook een antwoord gegeven op vragen, die bij ons op kunnen komen. Op de

twijfels en aanvechtingen die voort kunnen komen daaruit dat wij moeten geloven zonder gezien te hebben. De Here heeft het fundament van Zijn kerk geheeld. Ja, Hij maakte Tomas zelfs tot belijder van Zijn paasglorie, zoals nog geen ander dat was geweest. Tomas komt tot de heerlijke belijdenis: Mijn Heer en mijn God.

En de Here Jezus heeft deze belijdenis aanvaard en gewaarmerkt, als belijdenis van geloof

Heb aan het Woord genoeg

Het valt op, dat de Here hier niet Tomas gelukkig prijst. Niet Tomas wordt gefeliciteerd. Maar zalig zijn zij, die niet gezien hebben en toch geloven!

Zalig zijn zij die buigen voor de orde van Jezus Christus hun Here en hun God. En die zo het getuigenis van de apostelen aanvaarden en die daarom geloven. Zalig zijn zij die zich laten overwinnen door de heerlijkheid van de Paasvorst, zoals die in het getuigenis van de apostelen, in de Schriften tot hen komt. Het getuigenis van de oor- en ooggetuigen, dat samen met het getuigenis van de Schriften tot ons ons komt. Die twee getuigenissen, die elkaar wederzijds versterken en bevestigen. Zoals Christus op Pasen de feiten zet in het licht van de Schriften: Aldus staat er geschreven!

Nu geloven, straks zien

Wij hoeven ons niet machteloos te voelen. We zijn niet arm en

onderbedeeld, omdat wij niet gezien hebben zoals Tomas, maar het moeten doen met het woord van de apostelen alleen.

Toch is er zo gauw het verlangen om zekerheid en houvast hebben naast het Woord, bijv. in het gevoel, in de ervaring. Of we raken helemaal onder de indruk van de vroomheid van anderen. En we voelen ons bij hen vergeleken maar klein.

Maar Christus verwijst ons niet naar onszelf en laat ons niet aan onszelf over.

En Hij leert ons ook niet jaloers naar anderen kijken.

Hij bindt ons aan het Woord. En Hij staat zelf Borg voor de betrouwbaarheid van het getuigenis van de apostelen.

Wie is er beter te vertrouwen dan Hij?!

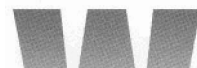
Christus, onze Here en onze God, prijst ons gelukkig, als wij aan het Woord genoeg hebben.

En wie vandaag door Christus zalig gesproken wordt, omdat hij nu gelooft, zonder te zien, die zal Hem eens aanschouwen tot zijn eeuwig heil en zijn eeuwige vreugde.

Ds. K. Folkersma is predikant van de Gereformeerde Kerk te Spakenburg-Noord

EN TOEN GING HET PARADIJS OPEN IN DEZE WERELD

J.T. Oldenhuis

wandelen met God

Voor allen die ten einde raad zijn.....

Een smartelijk taferel:
Drie kruisen.
In de brandende zon.
Drie lichamen die kronkelen van
de pijn.
Niet om aan te zien.
Afzichtelijk. Afschuwelijk.
Daar hangen ze.
Ze worden uit elkaar getrokken
door hun eigen gewicht.
Schurend bewegen hun kapotge-
slagen ruggen tegen de ruw
geschaafde balk van het kruis.
Op en neer.
Op en neer.
Als vodden aan een draad.
Tot de krachten zullen bezwijken.
En ze aan hun handen neerhangen.
Doodgemarteld.

Omhooggestoken aan een paal.
Uitgespuwd door de mensen.
Niet ontvangen door God.
Hangend in niemandsland.
Overgeleverd.
Vervloekt.

En daar staan mensen omheen.
Ze kijken ernaar.
Ze wachten op de afloop, die ze
van te voren al weten.
Ze roepen.
Grollende grappen rollen door de
lucht over het gekronkel van kreu-
nende mensen.
Snerend.
Snerpend.
Snijdend.
Hier een hoge jongensstem, die
ook wil meedoen.
Daar de mop van een man.
Achter, ver achter staan zwijgende
vrouwen.

Het is vooral om die ene te doen.
Die middelste.
Hij met zijn pretenties.

Liet nog maar een half etmaal
geleden de soldaten die hem arres-
teerden in het zand van Gethsema-
ne bijten.
Heeft blinden laten **zien**, doven
laten horen, kreupelen laten dan-
sen.
Heeft heel kort geleden nog Laza-
rus uit zijn graf teruggeroepen.
Heeft anderen gered.
En zich **zelf**?
Daar hangt ie nu:
"Zoon van David"
"Koning der Joden".
"Zoon van God".
Een vertoning.
"Als je nú echt wat doet, dan zullen
we nog in je geloven".
"Ja echt, ní nog geven we je de
laatste kans!"

En Hij hing en zweeg.
En hoorde alles.
En zag alles.
En hing en zweeg.
En hield zich stil.
Dwong zich zelf tot zwijgen.
Kon alle engelen gebieden.
Kon de wereld tillen.
Kon alles.
En deed niets.
Verdroeg.
Dat **was** alles wat Hij deed.
Hoeveel inspanning kost het om
niets te doen als je alles kunt?

Hoor. weer een stem.
Nu van heel dicht bij.
Naast Hem.
Ja, zowaar van **één** van de andere
twee.
Heb je wel ooit!
Die man gebruikt zijn laatste
krachten om ook nog **wat** te zeg-
gen.
Steun van een kameraad?
Hulp van een lotgenoot?

Hij spuwt zijn walging uit.
Een kreet.
Bitter en bijtend.
Woedend en wanhopig.
Tegen wie?
Tegen de wereld?
Tegen zijn rechters?
Tegen zijn beulen?
Nee.
Tegen de man in het midden.
Oók tegen de man in het midden.
"Doe dan toch wat. als je kunt?"
Doe wat ze zeggen,
Softerik.
Mislukkeling.
Wij deden tenminste nog iets.
En als we konden. deden we het
weer.
Maar jij?!"

En dan valt ook de ander in,
neemt over, sist en spuwt.
"Ja, jij daar in het midden!
Wie ben je nou eigenlijk?!"

Daar hing Hij.
Geteld onder de criminelen.
Tussen hen in gehangen.
En zelfs door hen niet geaccep-
teerd als hun gelijke.
Te waardeloos.
Te irritant.

Het laatste en laagste gezelschap
dat Hem gegund is, wil Hem niet.
Heeft Hem nog uitgekotst.
Hij is alleen.
Zoals nooit iemand alleen is
geweest.

En toen is het gebeurd.
Ik weet niet hoe.
Ik weet niet wanneer.
Niemand heeft het gezien of
gemerkt.
Maar toen is het die man aan de
ene kant te gortig geworden.

Wat heeft ie gezien?
 Wat heeft ie gedacht?
 Heeft die ene zin zich in hem vast-
 gehaakt, die zin die hij net heeft
 gehoord:
 "Vader vergeef het hun want zij
 weten niet wal zij doen?"
 Het gebed van Hem voor zijn beu-
 len?
 Het gebed voor zijn valk?
 Het gebed van de Koning der
 Joden?
 Heeft ie er toen iets van begrepen?
 Heeft ie zich bekeerd?

Wat is dat: bekering?
 Gaat dat zo gauw?
 Was dat zichthaar?
 Is het ooit zichtbaar hoe dat
 gebeurt!
 Hoe is dat gegaan?

Hij heeft de Christus ontmoet.
 Hij heeft Jezus gezien.
 En wie zal zeggen wat er precies
 gebeurt met een mens, die Jezus de
 Christus ontmoet?
 Die Mem ziet.

Hij heeft Hem gezien,
 naast zich zelf,
 tussen hen in.
 De man die daar hing zonder
 schuld.
 De rechtvaardige, tussen de crimi-
 nelen.
 De man die leed en niet terug-
 schald.
 Die had voor zijn beulen.
 Bad voor zijn volk.
 Rad als de koning des Joden.

En toen heeft hij gesproken.
 langs Jezus heen:
 "Hou op asjeblijft,
 hou asjeblijft op, jij daar!
 Deze is onschuldig.
 Wij niet.
 hij wel.
 Hij is anders.
 Hij hoort niet bij ons,
 ook al hangt hij tussen ons in
 Hij hangt voor niets.
 Wij hangen verdiend.

En toen wendde hij zich int Jezus.

"Denk aan mij, u bent de Koning
 der Joden!"
 Zet u voor mij in,
 neem mij mee,
 als u in uw koninkrijk komt.
 U hebt toekomst.
 U zult door God worden aangenomen.
 U zult niet worden weggeduwd.
 U bent de Rechtvaardige.
 Ik wil van u afhankelijk zijn.
 Alleen dan is er nog iets waar ik
 naar kan uitzien.

Een wonder, dat haast niet te gelo-
 ven valt.
 Met laatste wonder dat Jezus heeft
 bewerkt.
 Zelfs toen nog.
 Zelfs zó nog.

Hij kwam om te redden
 en zijn leven te geven als losprijs
 voor velen.
 Hij was er nog mee bezig toen Hij
 daar als een vrod hing,
 bezig met mensen.
 bezig met criminelen.

Er is nooit een moment geweest in
 zijn leven, dat Hij es niet voor
 anderen was
 Er is nooit een ogenblik geweest,
 dat Hij weigerde of vergat Midde-
 laar te zijn.
 Jezus de gekruisigde,
 de dodelijk vermoeide.
 de Man van smarten,
 voos wie men het hoofd omdraaide
 en voor wie men op de aarde
 spuwde.

En toen klonk zijn stem.
 Alle kracht die Hij nog had legde
 Hij er in.
 "Amen", zei Hij, "Voorwaar"
 Dat was nadruk:
 dit is zeker, houd je daar maar aan
 vast.
 Amen, voorwaar,
 Ik sta voor je in.
 Ik neem je mee.
 Ik zal Middelaar zijn, tot in eeuwig-
 heid.
 Tk ben die ik ben.

en ik blijf doen waar ik voor geko-
 men ben. Niets en niemand slaat
 mij uil mijn ambt.
 Ik ben er voor ieder die gelooft.
 Daarvoor ben Ik gekomen.
 'opdat een ieder die in mij gelooft
 eeuwig leven hebbe en niet verlo-
 ren ga'.
 Houd je maar vast aan Mij.
 Volg Mij.

Daar hing Hij.
 Toen Hij zweeg war Hij Middelaar
 En toen Hij sprak hoorde ieder de
 Middelaar spreken,
 En wij kunnen het lezen.
 Wij lezen het!

Trouw was Hij tot het eind.
 Middelaar was Hij totaal.
 Redder van zondaren.
 Met zijn armen wijduit getrokken:
 de gespijkerde vleermuis
 de gehangen kraai.¹

Komt allen tot Mij en Ik zal u rust
 geven.
 Rust.
 Het paradijs.
 Gods tuin.
 Gods wereld.
 De toekomst die aansluit bij hei
 begin.
 Het begin dat overtroffen wordt in
 de toekomst.
 Het herstel van de wereld zoals ze
 gekomen is uit Gods hand.
 P-a-r-a-d-i-j-s.

*O gaat allen tot Hem
 die vermoeid en belast zijt,
 tot Hem die daar hing
 en Hij zal u leiden
 in het paradijs van God.*

*Ds. J.T. Oldenhuis is predikant van
 de Gereformeerde Kerk te Gronin-
 gen-Helpman*

¹ Beelden ontleend aan het gedicht van
 W.A.P. Smit. *Goede Vrijdag*; in: *Fees-
 ten van 't jaar en andere gedichten*,
 samengesteld en ingeleid door Hans
 Werkman. Kampen 1991, pg.44

EIGEN TROUW IN HET GEDING

Douglas J. Green

A
achtergronden

'Doe mij recht, Here, naar mijn gerechtigheid, en naar mijn onschuld, die bij mij is. Laat de boosheid der goddelozen een einde nemen, maar bevestig Gij de rechtvaardige...' (Psalm 7:9-10 NBG). Ik vermoed eerlijk gezegd dat de meeste gereformeerde christenen zich behoorlijk ongemakkelijk zouden voelen bij het buitengewoon grote vertrouwen van de psalmdichter in zijn eigen rechtvaardigheid. Met Paulus' verzekering dat er niemand is die rechtvaardig is (Rom3:10), in ons achterhoofd voelen we ons niet zo thuis bij een dergelijk vrijmoedig beroep op eigen goed gedrag.

Vijf psalmen onder de loep

Het is daarom een boeiende onderneming om uit te zoeken wat een psalmdichter precies beoogt als hij zijn eigen goede gedrag naar voren brengt. Gert Kwakkel heeft in zijn vorig jaar verdedigde proefschrift (dat dit jaar uitkomt bij Brill in Leiden) een antwoord op deze prikkelen: de vraag gezocht. Hij heeft daarvoor vijf psalmen onder de loep genomen waarin het correcte gedrag van de dichter of van het volk waar de dichter deel van uitmaakt, wordt opgevoerd als iets dat God ertoe moet bewegen de psalmist of het volk uit een bepaalde nood te redden. Deze vijf psalmteksten verdeelt hij in drieën: (a) de Psalmen 7, 17 en 26 - hierin roept de psalmdichter God op hem te bevrijden met beroep op zijn eigen rechtvaardigheid; (b) Psalm 44 - hier gaat het niet over de rechtvaardigheid van een enkele persoon maar

over die van het volk als geheel; (c) Psalm 18 - hier gaat het over een bevrijdingsactie die al achter de rug is.

Prof. Kwakkel geeft een eigen vertaling van elk van deze vijf psalmen (van Psalm 18 vanwege de lengte alleen van de verzen 20-27 [Hebreeuwse telling 21-28]). De vertalingen worden gevolgd door een gedetailleerde verantwoording en zorgvuldige verklaring van elke strofe. Zo krijgt Psalm 44 zes bladzijden aantekeningen en tweeëntwintig bladzijden tekstuitleg. Daarna komen nog onderwerpen aan de orde als de eenheid, het genre, de historische achtergrond en de datering van de psalm.

Aan de ene kant is deze gedetailleerde behandeling heel waardevol. Ze toont de bouwstoffen voor de meer toegespitste bespreking van de stukken waarin de psalmdichter een beroep doet op de rechtvaardigheid van zichzelf of van zijn volk als motief voor de bevrijding door

God. In feite ontvangen we een volledig commentaar op de behandelde psalmen. Het nadeel van deze opzet is dat veel ruimte wordt gevuld met onderwerpen die niet altijd rechtstreeks verband houden met de vraagstelling. Dit maakt het soms wat moeilijk om de hoofdlijn van de argumentatie te volgen.

Wie is rechtvaardig?

Prof. Kwakkel wil o.m. het karakter van de rechtvaardigheid waar deze psalmen over spreken, vaststellen. Hij onderscheidt daarbij drie invalshoeken. Aan de ene kant van het spectrum ziet hij de benadering van oudere uitleggers die het beroep van de psalmdichter op zijn eigen goede gedrag opvatten als een vorm van eigen-gerechtigheid, hij claimt zonde-loosheid. Kwakkel trekt uit zijn onderzoek de conclusie dat de dichters van de vijf psalmen met hun nadruk op hun goede gedrag niet willen zeggen dat ze zonder zonde zijn.

Aan de andere kant zijn er uitleggers die een veel beperkter omschrijving van de rechtvaardigheid in kwestie hanteren. De dichter wil alleen maar zeggen dat hij tegenover de aanklachten van zijn tegenstanders in zijn recht staat. Met andere woorden: als de dichter zich beroept op zijn onschuld doet hij niet meer dan bepaalde valse aantijgingen tegen zijn gedrag weerleggen. Kwakkel geeft aan, dat je vooral de verwijzing naar correct gedrag in Psalm 7 op deze manier goed kunt verklaren.

Tussen deze twee uitersten is er

een uitleg die 'rechtvaardigheid' opvat als minder dan zondeloosheid maar ook als meer dan in een bepaalde zaak het gelijk aan je zijde hebben, nl. als 'trouw aan YHWH die uitkomt in een leven overeenkomstig zijn gebod'. Kwakkel toont aan dat deze omschrijving het meeste recht doet aan de manies waarop de vijf door hem behandelde psalmen spreken over 'rechtvaardigheid'.

Neem bij voorbeeld Psalm 17. Hoewel in deze psalm (net als in Psalm 7) de rechtvaardigheid van de dichter naar voren komt in de beperkte zin van 'de wecrlegging van bepaalde valse aanklachten', wordt de betekenis ook uitgebreid tot 'een meer algemeen beroep op een levenswijze naar Gods wil'. Dit gaat ook op voor Psalm 18, 26 en 44. Een van de resultaten van deze studie is dat deze psalmen in een breder oudtestamentisch patroon passen: het onderscheid van twee soorten mensen, de rechtvaardigen (hun leven wordt gekenmerkt door trouw aan God) en de goddelozen (mensen die God bewust negeren).

In het voorbijgaan merken we op dat prof. Kwakkel ook nagaat of de oorspronkelijke achtergrond van dit type psalmen gezocht moet worden in een godsgericht, waarbij de aangeklaagde een reinigingseed aflegt. Hij trekt de conclusie dat het bewijs voor deze benadering eenvoudigweg te mager is. Zijn voorzichtigheid op dit punt is typerend voor het boek in zijn geheel. Hij weerstaat de verleiding om de teksten te laten buikspreken. Dat is wat mij betreft een aanbeveling.

Rechtvaardigheid = trouw aan de Here en zijn wil

Naar mijn indruk staat prof. Kwakkel sterk met zijn voornaamste conclusie: wanneer de psalmdichters God vragen om

zijn bevrijdend ingrijpen en daar hij hun eigen goed gedrag als motief aanvoeren, geven zo een algemene typering van hun levenswijze als een leven van trouw aan de Here, aan zijn wil en aan hun relatie met Hem. Kwakkel beargumenteert deze visie vanuit vijf psalmen, maar zijn conclusies sporen met wat het Oude Testament als geheel zegt.

Neem bij voorbeeld de verbondszegeningen in Deuteronomium 28. De Here belooft hier (vs. 7) de Israëlieten de overwinning over hun vijanden te bezorgen, als ze Hem gehoorzamen en zijn geboden opvolgen (vs. 1). Hier wordt niet zozeer zondeloosheid van Israël gevraagd - dat zou de offerwetten zinloos maken - als wel trouw aan de Here die uitkomt in een leven naar zijn geboden. Als Israël trouw, loyaal is aan zijn relatie (het verbond) met de Here, dan is Hij uit kracht van het verbond verplicht Israël te redden van zijn vijanden. De door Kwakkel behandelde psalmen sluiten elk op eigen wijze bij dit gedachtegoed aan. Hij signaleert dit in elk geval in zijn bespreking van Psalm 44.

Het belang van het onderwerp

Door 'rechtvaardigheid' te omschrijven als een leven in trouw aan het verbond en niet als zondeloosheid helpt Kwakkel ons niet alleen deze vijf 'onschuldpsalmen' te begrijpen, maar opent hij ook nieuwe wegen voor ons nadenken over het karakter van de rechtvaardigheid van andere oudtestamentische personen (b.v. Job). Belangrijker nog is het dat zijn werk op de achtergrond een bijdrage kan leveren aan lopende discussies in het vakgebied van het Nieuwe Testament over het karakter van het jodendom uit de eerste eeuw. Hoe kan Kwakkel's studie bij

voorheeld Paulus' uitspraak verhelderen dat hij voor zijn bekeering 'naar de gerechtigheid der wet onberispelijk' was (Filippenzen 3,6 NBG)? Het is op z'n minst aannemelijk te maken dat Paulus op dezelfde manier als de dichters van de vijf onschuldpsalmen zijn loyaliteit ten opzichte van Gods wet in het geding brengt. Het heeft er alles van dat hier sprake is van een 'verbondsmatige rechtvaardigheid' - niet van zondeloosheid - of in de terminologie van prof. Kwakkel: een 'loyaliteit aan YHWH, getoond in een levenswijze overeenkomstig zijn geboden'.

Ik wil maar zeggen: dit boek snijdt onderwerpen aan van groot belang voor de theologie. Het is niet alleen een waardevolle bijdrage aan de bestudering van de Psalmen, maar evengoed aan de bredere discussie binnen de bijbelse theologie over de definitie van rechtvaardigheid in het Oude Testament, en misschien zelfs bij Paulus!

Psalmen als Schrift

Ter afsluiting doe ik een suggestie voor het verder verwerken van de zaken die dit boek aan de orde stelt. De psalmen kunnen op verschillende niveaus worden bestudeerd. Het werk van prof. Kwakkel richt zich voornamelijk op het niveau van de oorspronkelijke compositie; hij let op vragen als: wie is de schrijver, wanneer is de psalm gedicht en in welke historische situatie? Een tweede niveau van onderzoek zou de aandacht kunnen verleggen van de gereconstrueerde historische functie van het gedicht naar zijn latere gebruik in de liturgie van Israël. Met deze nieuwe functie doen zich subtiele maar belangwekkende verschuivingen in betekenis voor. Daar komt bij: moderne wetenschappelijke interesse in de canonieke vorm van het psalmboek heeft een derde

niveau aangeboord waarop de Psalmen gelezen kunnen worden. Niet zozeer de context van de originele compositie of van de toepassing in de liturgie - strikt genomen zijn dal 'voor-canonieke' contexten - maar meer de literair-canonieke context, waarin individuele psalmen worden geïnterpreteerd in het kader van hun verhouding tot het canonieke boek van de Psalmen en de plaats daarvan in de canon van de Schrift. Ik heb het idee, dat aandacht voor deze laatste context - het boek van de Psalmen als Schrift - zal aanzetten tot een meer eschatologische interpretatie dan waartoe Kwakkel gekomen is. De psalmen 7, 17, 18, 26 en 44 zullen dan niet alleen iets leren over het karakter van 'de rechtvaardige' in het oude Israël, maar ook aanwijzingen geven voor de verwachting van Israël inzake de identiteit en het levenslot van de rechtvaardige op het

hoogtepunt van Israëls geschiedenis. Maar hiermee wil ik niet afdoen van de kwaliteit van dit werkstuk van prof. Kwakkel. Het is een model van zorgvuldige wetenschappelijke arbeid over een belangrijk onderwerp. We feliciteren hem met een prachtig stuk werk.

Bespreking van Gert Kwakkel. *'According to my Righteousness', Upright Behaviour as Grounds for Deliverance in Psalms 7, 17, 18, 26 and 44* [*'Naar mijn erechtigheid'. Goed gedrag als motief voor bevrijding in Psalm 7, 17, 18, 26 en 44*] (diss. RUGroningen 2001), Leiden: Brill; ISEN-nummer 9004125078, 100 euro, verschijnt eind april 2002.

Douglas James Green (*1953, Sydney, Australië) is assistent-hoogleraar Oude Testament aan het Westminster Theological Seminary in Philadelphia

(VS); adres: Westminster Theol. Seminary, P.O.B. 27009, Philadelphia, PA 19118. E-mail: dgreen@wts.edu. De vertaling van Psalm 1-75 in *Holy Bible, New Living Translation* (Wheaton: Tyndale, 1996) is van zijn hand. Hij publiceerde drie artikelen over Psalm 44 in *Westminster Theological Seminary Bulletin* 36 (1997) en 37 (1998). Een artikel over Psalm 23 en Job komt dit jaar uit in S.L. Cook, C.L. Patton & J.W. Watts (eds.), *The Whirlwind: Essays on Job, Hermeneutics and Theology in Memory of Jane Morse*, Sheffield: Sheffield Academic (JSOTSupplements, 336). Verder publiceerde hij over Ezra en Nehemia.

[De oorspronkelijke bespreking verschijnt in *Lux Mundi. Published quarterly by the Committee on Relations with Churches Abroad of the Reformed Churches in the Netherlands*. Vol. 21, No. 2. March 2013; voor deze Nederlandse bewerking tekent R. ter Beek]

Uw kerk Beter verzekerd!

**optimale dekking
minimale premie**

Verzekeren van kerken en kerkelijke gebouwen is ons vak. **Al generaties lang.** Als onderlinge verzekeringsmaatschappij houden we de premies laag. Sterker nog, we restitueren zelfs 50% (!) Is uw kerk nog niet door Donatus verzekerd? Vraag dan vandaag nog vrijblijvend een offerte aan.

donatus
tel. 073-5221700

Postbus 500, 5240 AM Rosmalen, www.donatus.nl

'EEN IEDER NAAR DE GENADEGAVE'

E.A. de Boer

De balans van de schriftstudies 1

Man, vrouw
en kerk

In zijn eerste brief schrijft Petrus aan de gemeenten: 'Dient elkander, een ieder naar de genadegave die hij ontvangen heeft' (4:10). Zo zullen we goede rentmeesters zijn over de veelvoudige en veelvormige genade van God. Dat dit woord voor mannen én vrouwen geldt, is duidelijk. Gaat het voorafgaande vers niet over gastvrijheid? Juist daarin zijn het vrouwen die het meeste geven. Petrus werkt zijn opwekking uit in de richting van spreken en dienen, Woord en dienst zijn de twee taakvelden waarop alle werk van het evangelie te vinden is, En waarop gelovige mannen en vrouwen zich aan Christus geven. Wat is nu de praktische winst van de schriftstudies naar de inzet van vrouwen in het Nieuwe Testament? Hoe vertalen we wat aan vrouwelijke activiteit in de gemeenten van de 1e eeuw gevonden werd, naar vandaag? In dit artikel wil ik nagaan hoe wij de verschillen tussen de samenleving van toen en die van nu in rekening moeten brengen. Welke gevolgen het heeft voor onze samenleving en de rollen van man en vrouw zo sterk veranderd zijn? In een laatste bijdrage hoop ik concreet naar de praktijk te gaan: hoe zusters in facetten van het werk een structurele rol kunnen krijgen.

Ouderen en jongeren

De winst van tien schriftstudies is een boeiend palet van activiteit van vrouwen in de gemeenten van het Nieuwe Testament. Maar hoe vertalen we dat naar vandaag? We moeten niet alleen maar meerdere ruimte voor gelovige vrouwen willen, maar ook de wijsheid die in de context van de Bijbel meekomt. Wat doen wij vandaag bijvoorbeeld in de kerken met het element van de leeftijd? Het is uit 1 Timoteüs 5 duidelijk

dat sommige weduwen een speciale positie in de gemeente bekleedden. In het functioneren van de gemeenschap waren weduwen ook praktisch actief (Hand. 6). Oudere vrouwen vervulden een pastorale en onderwijzende rol, vooral ten opzichte van de jongere christenvrouwen (Tit. 2). Betekent dit dat wij ook vandaag, denkend over de inschakeling van vrouwen in structurele taken, aan de oudere vrouw voorrang moeten geven? Welk gewicht moet het vandaag hebben dat aan de stand van

'ware weduwen' het criterium van 'boven de zestig jaar' verbonden was en dat haar taak ten opzichte van eigen nageslacht afgesloten moest zijn?

De sociale positie van ouderen, en zeker bejaarden, is in onze samenleving anders. Wie oud is wordt eerder met medelijden dan met respect tegemoet getreden. En helaas gaat er ook in de kerk van een hoge leeftijd niet een vanzelfsprekend gezag uit. In onze tijd is de jonge mens met zijn energie en originaliteit de magneet die de aandacht trekt. Het vergt van ouderen in de kerk veel om de snelheid van de ontwikkelingen mee te maken. En om daarin op zo'n wijze geestelijke leiding te geven dat het door de jongere generatie als opbouwend ervaren en aanvaard wordt.

Als we het criterium van leeftijd willen lospassen, moeten we bedenken dat we dat bij de drie ambten ook niet zonder meer doen. Een man kan door bijzondere gaven en met een grondige opleiding al op jonge leeftijd die naar van het Woord worden. Zo worden ook steeds vaker jonge mannen geroepen om als ouderling of diaken leiding aan de gemeente te geven. Krijgen zij genoeg tijd om geestelijk rijp te worden en om in huwelijk en gezin trouw te zijn?

De studie van de Schrift legt ons opnieuw de vraag voor of de oudere christenmannen nog de ruimte ontvangen én nemen om voorop te gaan. En of we hij de inschakeling van christinnen niet vooral naar de oudere zusters moeten kijken. Zij hebben door

Gods leiding wijsheid van leven en ervaring in geloof ontvangen.

Huwelijk en gezin

Bij de toepassing van de wijsheid van Gods Woord moet de taak in het gezin aandacht krijgen. Als het om de positie van de vrouw gaat, legt het Nieuwe Testament sterke nadruk op de taak van de getrouwde vrouw in haar huis. Daarom mag van de weduwe verwacht worden dat zij in de eerste fase van haar leven zelf 'kinderen heeft grootgebracht, gastvrijheid heeft bewezen, de voeten van de heiligen gewassen, verdrukten ondersteund en alle goed werk behartigd heeft' (1 Tim. 5:10). Oudere vrouwen moeten jonge zusters kunnen 'opwekken man en kinderen lief te hebben' (Tit. 2:4). De taak in huwelijk en gezin is primair. Ook primair ten opzichte van taken die in gemeente en zending wachten. Sterker nog, het christelijk huis moet ook in onze tijd de voedingsbodem van het gewone leven zijn. En kern in de opbouw van de gemeente.

In onze cultuur wordt sterke nadruk gelegd om de zelfstandige ontwikkeling van de vrouw, ook als zij getrouwd is. De hulpmiddelen die het huishouden verlichten, zijn vermeerderd, terwijl het kindertal kleiner is geworden. De druk op getrouwde vrouwen om buiten eigen huis betaald werk te verrichten is groot. Dat alles betekent dat het christelijk gezin als zodanig onder druk staat. Inschakeling van zusters in praktische dienst zal altijd rekening moeten houden met de eerste taak van getrouwde vrouwen (en haar mannen) om eigen huis te leiden. Dat herinnert ons aan de werkelijkheid van dienstbetoon in het gewone leven, voordat er van een bijzondere taak sprake is. Kinderen grootbrengen in de persoonlijke navolging van Jezus

Christus is een eerste bijzondere taak. Rond eigen huis en in de gemeente is er ruimte om in alle goed werk bezig te zijn. Geen emancipatiedrang kan deze fundamentele taken verdringen of devalueren. Het apostolisch advies via Titus verdient actuele vertolking (2:3-5). Wanneer de Schrift ons ertoe dringt ook zusters in speciale taken in te zetten, moet de gave van gezin en huis niet ondermijnd worden. De eerste trouw van man en vrouw aan elkaar en als ouders aan de kinderen moet hoog in het vaandel staan. Wie daarin trouw gebleken is, zal des te meer in slaat zijn zich in een latere levensfase in de gemeente en haar missie in te zetten.

Kinderloos, toch vruchtbaar

Dat betekent ook dat echtparen, die geen eigen kinderen van de Here ontvingen, een grotere actieradius in de gemeente en haar missie kunnen ontvangen. Wanneer zij de ruimte hebben om in de gemeenschap te delen, zullen zij voor andere jongeren iets van een vader en een moeder in Christus kunnen zijn. Het gemis van eigen kinderen is pijnlijk en duurt een leven lang. Door Gods wonderlijke leiding kan hun leegte in de gemeente op ongedachte wijze tot een te vullen ruimte worden.

In de schriftstudies zagen we dat getrouwde apostelen op reis gingen en hun echtgenotes meenamen. De vrouwen hadden een eigen ingang om liet evangelie aan vrouwen te brengen. Ook in onze tijd zien we dat echtparen, die niet of niet meer de zorg voor kinderen hebben, samen op reis gaan in dienst van het evangelie. Bijvoorbeeld door een paar jaar in zending of hulpbetoon te werken. De omstandigheid die de Here beschikt, namelijk het niet of niet meer hebben

van de zorg voor kinderen, kan een gave worden. Want eerst is er het huwelijk van de man en vrouw die, één in de Here, vroeger of later ruimte krijgen om samen op bijzondere wijze van dienst te zijn.

Dan is er, in huwelijk en gemeente tegelijk, ruimte om het eigene van man en vrouw gestalte te geven in de samenwerking. Zoals Prisca en Aquila samenwerkten met de apostelen, ieder met eigen talent en toch steeds in geestelijke eenheid. Rij 1 Tim. 3:11 bleek het exegetisch niet houdbaar om aan de echtgenotes van diakenen te denken. De gedachte aan samenwerking van echtparen komt langs andere weg echter terug. De echtgenote van de ouderling, diaken of predikant is vaak de stille kracht achter haar mans inzet. Soms geeft de Geest bijzondere gaven waardoor zij samen in het werk tot een zegen kunnen zijn.

Ongefrouwd en vrij

Het meest is misschien wel de positie van de ongehuwde vrouw veranderd. In Oude en Nieuwe Testament komt zij alleen in beeld als staand onder het gezag van vader of voogd. Zij geldt als dochter, ook als zij volwassen is. Het duidelijkste voorbeeld uit het NT vormen de vier dochters van de evangelist Filippus. Zij worden naar hun vader genoemd en treden op in verbinding met hem. Haar ongehuwd zijn is geen ideaal op zich, maar schept wel de ruimte voor haar profetisch optreden.

In onze maatschappij geldt de niet-getrouwde als zelfstandig en verantwoordelijk persoon. Bovendien legt de apostel Paulus lijnen die een positief beeld van de alleengaande tekenen. Hij laat met zijn persoonlijk voorbeeld zien dat de actuele situatie van niet-gehuwd zijn als een gave van God beschouwd kan

worden (1 Kor. 7:7). Hel gaat niet over een zogenaamde bovennatuurlijke 'gave van de onthouding', maar om persoonlijke erkenning en aanvaarding van de meerdere mogelijkheden van het niet-gehuwd zijn. Concreet: 'zijn of haar zorgen wijden aan de zaak van de Heer' (7:32), de 'onverdeelde toewijding aan de Heer' (7:35). Dat kan overigens ook gelden voor wie weduwe of weduwnaar geworden is (7:34). Wie niet (of niet meer) getrouwd is, heeft **zijn** of haar handen vrij om op bijzondere wijze actief te zijn in het koninkrijk. Hij of zij heeft zelfs hei h rt vrij om extra gericht te zijn op toewijding aan de Heer. Is het daarom dat Paulus bij de weduwe van 1 Timoteüs 5 spreekt over 'haar eerste trouw' **aan** Christus'? Er is in ieder geval sprake van speciale toewijding aan de taak die in de dienst aan Christus wordt opgenomen. Het is een toewijding die niet plotse-ling door de gedachte aan een nieuw huwelijk ter zijde **kan** worden geschoven. Een eerste of nieuw huwelijk is op zich niet verkeerd. Maar wie zich als niet-getrouwde aan een speciale taak wijdt, doet dat met inzet van de hele persoon.

Zelfstandigheid als gave

De pijnlijke omstandigheid van het niet of niet meer getrouwd zijn kan door aanvaarding tot een g ve in dienst van het evangelie worden. De meerdere zelfstandigheid van de ongehuwde in onze samenleving mag dankhaar geaccepteerd worden. De vraag is zelfs of wij in de kerk de ongehuwde broeder of zuster wel voldoende als volwaardig mens eren. Of kijken wij met de romantische bril e  medelijden naar de 'on-gehuwde'? Zelfs de termen gaan uit van het huwelijk als regel. Misschien moeten we eerder spreken over onze zelf-

standigen. Mijsn inziens zijn het vooral onze 'single' zusters die de eer en ruimte mogen krijgen om ook structureel in het werk van de kerk en haar missie ingezet te worden. Hoeveel zelfstandige christinnen hebben als verpleegkundigen in de loop der jaren niet in de zending gediend'? We hadden haar net zo goed 'diaconessen' kunnen noemen en haar op kerkelijke wijze kunnen aanstellen, uitzenden en terug ontvangen. Bij het nadenken over structurele taken voor gelovige vrouwen komen hel eerst christinnen in beeld die in haar 'single' zijn ruimte zien die de Here haar geeft,

Man en vrouw

In de literatuur over de positie van man en vrouw in bijbelse tijd wordt vaak gesteld: de Bijbel wordt gestempeld door de patriarchale cultuur van toen. Het leven van Gods volk in bijbelse tijd draagt inderdaad trekken van de cultuur, **zoals** bijvoorbeeld in de polygamie (het hebben van meerdere vrouwen). Hoe onderscheiden we in hoe-verre de verhouding tussen man en vrouw, zoals die in de Bijbel getekend wordt, aan Gods ideaal beantwoordt?

In de huwelijksethiek van het Nieuwe Testament is er een verhouding tussen man en vrouw, waarin het 'onderdanig zijn' een constante factor is. Dat geldt hreder dan alleen bij de vraag over de dienst **van** de vrouw in de gemeente. Wanneer de apostel Paulus over de man als het hoofd spreekt, wil hij positief duiden wat zijn eigen positie tegenover God is en, **van** daaruit, ten opzichte van de vrouw. Als de vrouw 'de heerlijkheid van de man' heet, getuigt dat van haar positie **ten** opzichte van de man, haar door de Schepper zelf gegeven. Ik zie niet hoe het eigenc **van** man en vrouw voor Gods

aangezicht zo verwoord kan worden dat er alleen van gelijkheid sprake is.

Maar als man en vrouw **in** het huwelijk niet kunnen duiden hoe zij ieder voor zich voor God staan, hoe kunnen we in de kerk dan het onderscheidene van hun dienst in het oog krijgen? Het kost in gesprekken over het huwelijk vaak de grootste moeite om helder te krijgen wat 'hoofd zijn' inhoudt. De vraag is of we voldoende duidelijk hebben wat geestelijk leiding geven en jc verantwoordelijk weten is. **Wat** houdt het 'onderdanig zijn' van de vrouw aan haar man in?

Vrouwen hebben haar eigen zelfstandigheid tegenover de Here. Hoe verhoudt zich het volgen van haar man tot de hulpvaardigheid die zij tegenover hem mag aannemen? Als we dat in de huwelijksverhouding al niet helder hebben, hoe passen we die verhouding dan toe in de gemeente?

Het onderscheid tussen man en vrouw ligt niet op het vlak van sekse-gebonden gaven. Ook niet in af te bakenen werkvormen. Het is een geestelijke positie waarin elk van beiden zoekt om de Schepper te eren en te Verlossen te danken. Mijsn inziens vraagt dit van mannen dat zij zich geroepen weten op geestelijke wijze voorop **te** gaan en ruimte te geven aan de inbreng van zusters. Het vraagt van vrouwen dat zij de broeders aansporen om goede leiding te geven en dat zij die actief volgen. Dan kan er een samenwerking ontstaan waarin mannen en vrouwen als broeders en zusters, tot eer van Christus bezig zijn.

Individu en gemeenschap

Tot nu toe gingen we hij langs welke sociale verschillen er zijn tussen de tijd van de Bijbel en de samenleving van de 21e eeuw.

De verschillende waardering van oud en jong, van gezinsleven en huwelijk, van de positie van de ongehuwde of weduwe. Er is nog een ander verschil waarvan we ons bewust mochten zijn hij de vertaling van de wijsheid van de Bijbel naar vandaag. **Dat** is de balans tussen individu en gemeenschap.

Onze tijd wordt gekenmerkt door aandacht voor individuele rechten en vrijheid. Ook in de kerk is er het gevaar dat we meer in termen van zelfverwerkelijking dan van dienstbaarheid denken. Moet iemand die bijvoorbeeld de natuurlijke gave heeft leiding te kunnen geven, ook als leider ingezet worden? Dat kan zowel een man of een vrouw zijn. Feit is dat bekwame vrouwen in de maatschappij een **hoge** leidinggevende positie kunnen krijgen. Heeft zij het recht om in de kerk ook in die gave erkend en ingezet te worden? Nee, in de gemeente van Christus werkt dat anders. Wie een gave heeft gekregen, zal met die gave willen dienen. Die dienstbaarheid beslist – hij man en vrouw – over de geestelijke kwaliteit van de gave. Op de inzet van die gave zal vanzelf erkenning volgen. Dat hoeft niet perse in het leidinggevend lichaam van de gemeente, maar kan ook in ander verband.

Het lijkt mij dat er in de kerken weinig pressie is om vrouwenrechten erkend te krijgen. Dat geeft ruimte om vrouwen met gaven in dienst van de gemeente in te schakelen. Als mannen en vrouwen maar verlangen om zo samen **te** werken dat de dienst van de verantwoording én die van de hulpvaardigheid ruimte krijgen.

Gemeente als samenleving

Het onderzoek naar de inzet van vrouwen in de gemeenten van

het Nieuwe Testament leidt ons naar de ethiek van het samenleven van de christelijke kerk. Het is niet erg als de kerk een ander patroon vertoont dan de samenleving om ons heen. Het is wél erg als de belijdende leden van de kerk het eigen karakter van de geloofsgemeenschap en haar visie op mannelijk en vrouwelijk niet vrijmoedig en overtuigd kunnen uitdragen. En als we het gevoel hebben in de kerk achter te lopen met een **antieke** visie op de verhouding tussen man en vrouw. Het is hard nodig dat Gereformeerde Kerken een heldere, eigentijds verwoorde visie hebben op het eigene en gezamenlijke van man en **vrouw**, zowel in de kerk als in het huwelijk en de samenleving. Ik heb geprobeerd aan de vorming van zo'n visie bij te dragen door in te zetten bij de leer van de mens. Ik schrijf nog een keer uit welke denklijn ik volgde en bevestigd vond. Ik breid die formule nadrukkelijk uit met de gedachte aan samenwerking, zoals die in de schriftstudies gevonden werd.

De twee-eenheid van mannelijk en vrouwelijk

- als beeld van God,
- in de navolging van Christus en
- delend in de gaven van de heilige Geest
- krijgt gestalte

- zowel in het christelijk huwelijk
- als in de christelijke gemeente in de samenwerking van de onderscheiden dienst van de verantwoording en die van de hulpvaardigheid.

De christelijke gemeente heeft de roeping een nieuwe samenleving te vormen. Profileren van de gaven en inzet van vrouwen mag meehelpen om als kerken een samenlevingsmodel in een harde maatschappij te demonstreren dat anders en aantrekkelijk is. Waar het samenwonen van broeders én zusters goed is. Waar jong en oud, zelfstandig en getrouwd, met kinderen of met ruimte in huis, mannen en vrouwen geen rechten laten gelden, maar elkaar dienen willen. Naar de velerlei genade ons door God geschonken.

Dr. E.A. de Boer is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zeist

GEERDS CONSULT

creatief en toekomstgericht

Coaching & Supervisie
Loopbaanbegeleiding
Conflictbemiddeling
Teamonderzoeken

Drs. J.F. (Koo)s Geerds
 Wicherserf 19
 7722 AT Delft, can
 T 0529-432766
 F 0529-436499
 E geerdsconsult@wx.nl

kerkgeschiedenis

De Gereformeerde kerken krijgen in de jaren rond 1925 te maken met een aantal problemen. De grote vraag in die jaren wordt steeds meer hoe de Gereformeerde kerken moeten omgaan met vragen over de historische betrouwbaarheid van de Bijbel. Er worden openlijk vragen gesteld over de bijbelse beschrijving van het paradijs.

Eeuwenlang hadden de Gereformeerde kerken onverkort vastgehouden aan de opvatting, dat wat in Genesis 2 en 3 wordt verteld 'zintuiglijk waarneembare werkelijkheden' waren.

Daarbij wordt de stroming die zich niet onverkort wil binden aan de belijdenis steeds sterker:

De gedachte dat het 'niet om de leer, maar om de Heer' gaat wordt bijvoorbeeld duidelijk aangehangen in de kringen van de bekende NCSV (de Nederlandse Christen Studenten Vereniging).

Godsdienst is voor de NCSV een zaak van persoonlijk beleven, en de bijbel wordt steeds meer gezien als een fraai boek met vrome verhalen van vrome mensen. Deze opvattingen hebben we in onze vorige artikelen ook al gezien bij de ethisch-ireni-schen binnen de Hervormde kerk. Ze zijn al eerder bestreden in de tijd van Afscheiding en Doleantie. De Gereformeerde synode van Leeuwarden-1920 waarschuwt daarom weer terecht tegen deze opvattingen en ook tegen een lidmaatschap van de NCSV. Toch dringen deze opvattingen de kerken binnen en het zal leiden tot grote problemen.

Rondblik

Na de Eerste Wereldoorlog is er in de wereld veel veranderd. Het machtige Europa raakt de belangrijke politieke en economische plaats op het wereldtoonaal voor een groot deel kwijt aan de Verenigde Staten. Na de catastrofale gebeurtenissen van de Eerste Wereldoorlog

(1914-1919) maakt het negentiende eeuwse optimistische vooruitgangsgeloof bij velen plaats voor pessimisme en onzekerheid. We spreken wel over een crisis van de zekerheden. Hoewel ons land niet rechtstreeks met deze grote oorlog te maken krijgt, zijn de gevolgen ook in ons land voor velen op sociaal gebied behoorlijk groot.

Na de oorlog, als in verschillende landen revoluties plaatsvinden (Rusland en Duitsland), proberen de socialisten onder leiding van Troelstra ook in ons land op onwettige manier de regering over te nemen. Dit mislukt, en de SDAP raakt lange tijd in een politiek isolement.

De zogenaamde (christelijke) coalitie (ARP, CHU en RKSP) vormt in de jaren tot 1925 de meeste kabinetten. De AR-leider H. Colijn voert vijf keer een kabinet aan.

Tot de crisis in de dertiger jaren is er sprake van verdere industrialisatie, waarbij de regering veelal een liberaal economische politiek voert. Diverse technische hulpmiddelen komen de woningen binnen. Door de voor die tijd snelle ontwikkelingen verandert er vaak nog al wat in het leefpatroon van velen. De geslotenheid van het gezin wordt minder, diverse waarden gaan veranderen en het materialisme wordt sterker. Er is sprake van verdere ontkerkelijkheid.

In die tijd krijgen de Gereformeerde kerken te maken met grote interne tegenstellingen.

Gereformeerde reactie

De moderne stads cultuur wordt gezien als een bedreiging voor de kerk en voor de kerkjeugd. Vooral in de grote steden verlaten velen, vooral veel jongeren, de kerk.

Wat is er aan te doen? Natuurlijk wordt er gepreekt, catechisatie gegeven, aan jeugdwerk gedaan en wordt in het christelijk onderwijs (de School met den

Bijbel)gewaarschuwd. Dat is natuurlijk niet weinig. We moeten dat ook niet onderschatten. Maar toch wordt dit door velen maar al te vaak ervaren als een werken 'aan de buitenkant' terwijl juist 'de binnenkant' dood is. Op de Generale Synode van Leeuwarden van de Gereformeerde kerken in 1920 wordt dan besloten om een 'Getuigenis' te laten uitgaan. Met nadruk wordt er op gewezen, dat de kerken en de leden scherp moeten letten op de antithese tussen geloof en ongeloof, tussen de kerk en de wereld met haar genoegens. Pas op voor 'wereldgelijkvormigheid'. Ook worden gereformeerde studenten gewaarschuwd om geen lid te worden van de NCSV. De Gereformeerde synode waarschuwt dus tegen verwereeldlijking en tegen moderne opvattingen, die men in strijd acht met de Schrift en de belijdenis.

De 'zaak-Netelenbos'

Een kwestie waar de gereformeerde kerken al snel mee te maken krijgen is de zogenaamde zaak-Netelenbos'. Ds. J.B. Netelenbos was gereformeerd predikant in Middelburg.

Hij spreekt liever niet over de Bijbel als Gods Woerd, maar over "het spreken Gods in den mensch als doel der openbaring".

Dat betekent voor hem, dat de Bijbel niet de grond voor het geloof is. Die grond ligt in de mens zelf, in de bekeerde mens, de gelovige christen. Dit religieus subjectivisme beschrijft hij met de woorden: de mens maakt zelf uit wat en hoe hij gelooft.

Naast dit subjectivisme krijgen de kerken ook te maken met zijn moderne opvattingen over oecumene. Al in 1917 pleit hij voor eenheid van alle christelijke kerken.

Na uitvoerige besprekingen op

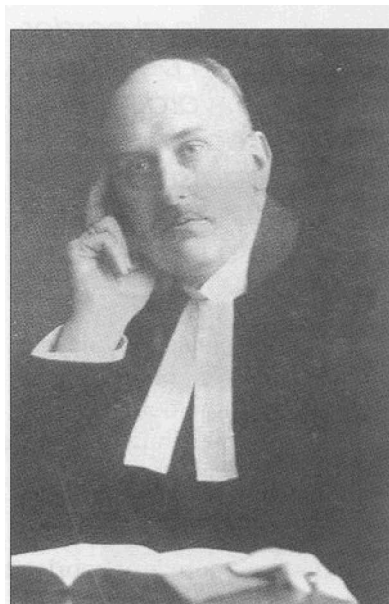
verschillende kerkelijke vergadering is ds. Netelenbos afgezet als predikant. Kort daarna is hij overgegaan naar de Hervormde kerk.

Assen 1926

Veel meer indruk maken de problemen rond de opvattingen van dr. J.G. Geelkerken.

Deze predikant van de Gereformeerde kerk van Amsterdam-Zuid was van mening, dat God weliswaar in Genesis 3 het historische feit van de zondeval bekendmaakte, maar hij wilde ruimte laten voor de opvatting, dat de bijzonderheden in deze geschiedenis (zoals de sprekende slang) niet letterlijk hoefden te worden opgevat.

De uitspraken van de synode van Assen over de opvattingen van dr. Geelkerken zijn tot vandaag toe een onderwerp van discussie (we noemen de oratie van de Christelijke Gereformeerde prof. dr. J.W. Maris over "Geloof en schriftgezag" in september 1996, de ADC bundel over het Geelkerken symposium in maart 2001 en het pas verschenen boekje in de serie Woord en Wereld van ds.

Dr. J.G. Geelkerken

P. Niemeijer: "Bewaard en voortgegaan").

In dit artikel kan ik slechts een paar dingen aanstippen.

Na uitvoerige beraadslagingen was de uitspraak van de synode in Assen-1926: "*dar de boom der kennis des goeds en des kwaads, de slang en haar spreken, en de boom des levens naar de klaar-blijkelijke bedoeling van her schriftverhaal van Genesis 2 en 3 in eigenlijken of letterlijken zin zijn op te vatten, en dus zintuiglijk waarneembare werkelijkheden waren*".

Het is duidelijk dat er binnen de Gereformeerde kerken in die tijd al niet meer gelijk gedacht wordt over deze zaken. Binnen en buiten de kerken wordt er verschillend gecageerd op de uitspraak. Veel hervormden hebben kritiek, terwijl veel christelijke gereformeerden met instemming van de besluiten kennis nemen.

Assen vandaag

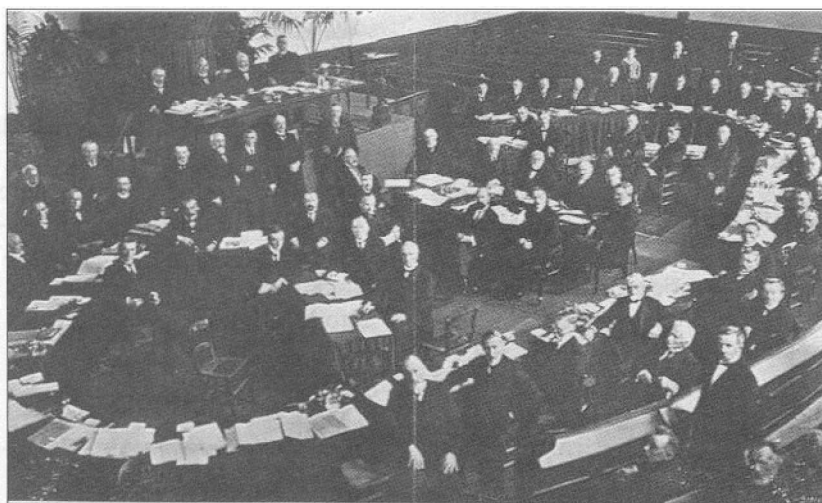
Ook vandaag is er naast kritiek toch vaak instemming met de duidelijke intentie van Assen om pal te slaan tegenover een willekeurige exegese en een heerschappij van de wetenschap over de Bijbel. Ook de critici van vandaag zien wel dat de synode van Assen afwijzend reageert op een opkomende schriftkritiek, die de historiciteit van de bijbel ter discussie stelt.

In Assen keert de synode zich duidelijk tegen de opvattingen van Geelkerken, die zich, volgens de synode, baseert op wetenschappelijke gegevens en niet op de Schrift.

De synode wil niet een enige exegese opleggen, maar opkomen voor de duidelijkheid van de bijbel en stelling nemen tegen het discutabel stellen van schriftgegevens op basis van gegevens buiten de bijbel.

K. Schilder wijst er in zijn "Een

De generale synode van 1920.

hoornstoot tegen Assen" (1928) op. dat over een aantal vragen rond de schepping verschillend geoordeeld kan worden, maar dan op basis van exegese van schriftgegevens. Voor Schilder is het gezag bij de betrouwbaarheid van de Heilige Schrift in het geding.

En P. Niemeijer zegt erover, dat bij Geelkerken het 'sola scriptura' onder druk staat, wat leidt tot aantasting van de helderheid van de Schrift. Het verwijt van verstarring en scholastiek in de besluiten van Assen is begrijpelijk als we er op letten dat er in die tijd inderdaad vaak sprake is van verstarring. Maar de leeruitspraak van Assen is toch zeker niet een af te keuren product van scholastici. Veelmeer moesten we er toch in zien een opkomen voor de betrouwbaarheid en de helderheid van Gods Woord. Daarom kan iemand als prof. dr. S. Greijdanus, ondanks kerkrechtelijke bezwaren, zich ook van harte achter de uitspraak stellen, omdat hij dat er dat duidelijk in zag.

De afloop

Dr. Geelkerken krijgt de steun van zijn kerkenraad te Amsterdam-Zuid.

De synode vraagt aan dr. Geelkerken een door de synode opgestelde verklaring te ondertekenen, waarin zijn opvattingen worden afgewezen.

Dr. Geelkerken weigert deze verklaring te ondertekenen.

De synode zet hem dan af, wat tot gevolg heeft dat dr. Geelkerken met enkele duizenden aanhangers overgaat tot het stichten van de 'Gereformeerde Kerken in Hersteld Verband'.

Deze kleine progressieve kerkgemeenschap (met als meest bekende figuur ds. J.J. Buskes) gaat in 1946 over naar de Hervormde Kerk.

De afzetting door de synode is in strijd met de Kerkorde en betekent in feite een kerkrechtelijke ommezwaai. Alleen een kerkenraad mag immers volgens de DKO (in samenwerking met de genabuurde kerk) een predikant schorsen en afzetten.

Dat de synode van Assen deze afzetting toch doorzet is vooral het gevolg van het feit dat er een sterke stroming is, die op dat punt de kerkorde zou willen veranderen. Er zijn dan ook principiële tegenstanders van een dergelijk optreden van een synode. Bekend is het verzet van prof. dr. S. Greijdanus. Hoewel, zoals gezegd, een duidelijk voorstan-

der van de uitspraak van de synode tegen Geelkerken, maakt hij wel bezwaar tegen het afzetten door de synode. Kerkrechtelijk is dit een verkeerd optreden geweest. Dat een synode optreedt als het hoogste gezag in de kerken, in plaats van slechts een 'meerdere' vergadering te zijn, zal vooral bij de Vrijmaking opnieuw duidelijk worden.

Vernieuwing of verstarring

In de twintiger jaren is van veel kanten aangedrongen op een opnieuw doordenken van verschillende zaken. Sommigen willen meer aansluiting bij de ethisch-irenische stroming.

Anderen pleiten voor een kritisch doordenken van de belijdenis en er wordt gesproken over uitbouw van de belijdenis. Er komt een streven naar een meer subjectieve geloofservaring.

Er worden vragen gesteld over de Bijbel en de waarde van de wetenschap voor het juiste verstaan van de bijbelse boodschap. Aan de synode van Leeuwarden in 1920 worden veel zaken voorgelegd. Op de agenda komt o.a. een voorstel om te komen tot een 'nadere formulering' van de belijdenis.

Ook zijn er voorstellen om de 'gezangen te bezien en te komen tot uitbreiding.

Aan de vraag naar het uitgeven van een 'Getuigenis' heeft de synode voldaan. Veel van de andere voorstellen worden doorgeschoven en er worden deputaten voor benoemd. Er komt uiteindelijk weinig uit.

Veel van de vragen komen aan de orde in het nieuw opgerichte blad *De Reformatie*.

Prof. dr. K. Schilder heeft later over deze tijd gezegd, "dat in de periode van omstreeks 1920 wel druk geroepen werd over vernieuwing, en verbreiding, en bezinning, en fundeering, maar niemand wist waarheen, waarin,

waarom". Ook heel praktisch zaken worden in De Reformatie aan de orde gesteld. Men gaat zich bezighouden met het sociale vraagstuk, met het verschijnsel van de vrouwenemancipatie, met zaken rond liturgie en opvoeding.

Over dit soort onderwerpen wordt geschreven en gediscussieerd.

De Reformatie lijkt in die jaren wel het blad van de progressieve gereformeerde jongeren.

Ook mensen als Geelkerken en medestanders zijn bij het nieuwe blad betrokken. Na een paar jaar wordt de koers toch anders. Van een verder doordenken van de

gereformeerde theologie is dan voorlopig weinig meer te merken. Vooral het bewaren van de erfenis van Kuiper en Bavinck wordt van groot belang geacht.

Welke koers ?

Op de synode van Arnhem in 1930 wordt besloten dat een uitbouw en vernieuwing van de belijdenis niet nodig is. Alleen is er sprake van enige aandacht voor liturgische vernieuwingen.

Is dat een teken van verstarring of van hewaring?

Binnen de kerken is langzamerhand sprake van een aantal stromingen.

We komen daar in een volgend artikel op terug.

Wel kunnen we alvast stellen, dat in die dertiger jaren sprake is van een botsing tussen een gereformeerde reformatorische vernieuwingsijver met een dogmatisch conservatisme en met een modern oecumenisch streven.

Drs. C. Hoksbergen is o.a. oud docent van Gereformeerde Hogeschool in Zwolle en studieleider-coördinator van de Opleiding Gereformeerde Godsdienst-leraren

OP WEG NAAR EEN ALGEMENE KERKVERGADERING

H. Veldman

Synode-impressies

Op het moment dat dit verhaal onder de ogen van – hopelijk – duizenden lezers komt, staat de generale synode van Zuidhorn-2002 op het punt haar werk te beginnen. Tussen haakjes: de synode is als woord 'vrouwelijk', maar haar werk gebeurt door mannen. Zo is het altijd al geweest, denken we. En natuurlijk, als we de lijst van de 36 afgevaardigden doornemen, staan er ook nu alleen maar manspersonen op. Maar het mag vanaf het begin duidelijk gezegd worden: zonder de actieve inzet van vrouwen verloopt het werk van deze synode een heel stuk moeizamer. En dan hebben we het over de dames die in de voorbereidingscommissie bergen werk hebben verzet, over de kostersvrouw en haar assistentes en over zoveel – vaak anonieme – vrouwen die zich inzetten voor het welslagen van een algemene kerkvergadering. Daar gaat het om! Maar er is nog iets dat van grote betrokkenheid getuigt,

Biddend betrokken

De meeste kerkleden zullen de synode op enige afstand volgen. Enige afstand – want hoe men ook aankijkt tegen de vergaderplaats, Zuidhorn: 12 km ten westen van de stad Groningen. die afstand is niet groot ook al woon ik in Bergen op Zoom. Ik zeg niet: wat is nou een paar honderd kilometer?, maar ik wil stellen dat ieder die de kerk een warm hart toedraagt, in gedachten zo nu en dan bij de in Zuidhorn vergaderde broeders zit. En als u de mogelijkheid hebt via internet de website van de kerken en van de synode te bekijken, dan is er eigenlijk al helemaal geen afstand meer. U kunt – als u daartoe behoefte gevoelt – mailen of bellen met de leden van de

synode. Maar ook **als** u dat **nog** niet eens zou doen, dan is er **nóg** een zaak die duidelijk getuigt van betrokkenheid bij het synodewerk. En dat is uw *gebed tot de Here God*. De kerkvergadering zal zelf bidden – en voorafgaand aan de opening van de synode houden we een bidstond. Maar daar moet het niet **bij** blijven: het zou fijn zijn te weten van een grote, biddende menigte die iedere zondag in de eigen kerk, maar ook regelmatig in de eigen woning zijn gebed uitspreekt tot onze Vader in de hemel. Die in Christus naar Zijn volk **wil** omzien en Die de kerk op aarde de leiding, van de Heilige Geest schenkt. Dan staal de gemeenschap der heiligen hier bij elkaar in de eenheid van haar geloof in de Drie-enige God. En in die weg wil God aangeroepen worden door een kerk die haar heil **van** Hem verwacht.

Computers ter synode

We hadden het al even over de voorbereidingswerkzaamheden van de synode. Daar is een enorme berg werk verzet door – ik mag **dat** rustig zeggen, want ik zat er soms hij maar keek op eerbiedige afstand toe – een kleine groep **van** deskundige mensen. Deskundig in allerlei opzicht, niet het minst in zaken als die van het gebruik maken van computers. Dat **zal** trouwens een van nieuwigheden zijn van Zuidhorn-2002: alle synodeleden zijn (thuis) onderling aan elkaar te koppelen via een **synodaal** computernetwerk, zodat er **geen** tijd vermorst hoeft te worden met vergaderingen op allerlei ongemakkelijke momenten. Ik denk bij mezelf: zullen de leden **van** de volgende synode **misschien** nog worden voorzien van een laptop (u weet wel: zo'n 'losse' inklapbare computer die je overal 'zomaar' **kunt** laten werken), of... blijft er toch nog wat over van

het 'ouderwets' werken met papieren synodocumenten? In ieder geval is Zuidhorn wel de eerste gereformeerde synode die op grote schaal via computers haar werk probeert voor te bereiden.

Wat een verschil met de eerste synode van de Afgescheidenen in 1836! Op een geheime (!) plaats (ergens aan een Amsterdamse gracht) kwamen I-Tendrik de Cock en de zijnen bij elkaar - geheim vanwege officiële overheidsvolgeningen...

Informele voorvergadering

Om alvast de gedachten van de nieuwe afgevaardigden te hcpalen bij de komende werkzaamheden werd er op 9 maart jl. een onofficiële bijeenkomst gehouden – in Zuidhorn – waar **men** van prof. dr. M. te Velde, hoogleraar kerkrecht en gemeenteopbouw, **een** boeiend verhaal te horen kreeg over alle mogelijke aspecten van het werk van zo'n algemene kerkvergadering. Een paar dingen geef ik graag door uit het betoog van de Kamper hoogleraar.

"Een synode is vergadering van de kerken. Hier zijn de kerken **zelf** via hun afgevaardigden present. In de afgevaardigden ontmoeten de kerken elkaar, hebben zij uitwisseling met elkaar. En de afgevaardigden zijn gemachtigd om namens de kerken die hen stuurden en **als waren die kerken zelf in haar aanwezig, te** handelen en te besluiten over alles **wat** wettig ter tafel is." Deze insteek van Te Velde wordt gevolgd door een conclusie die de kerken allemaal aangaan: hij stelt nainclijk: "Dus niet: de synode heeft besloten, nu moeten de kerken nog maar 'es zien... Geen compleet discussie-carroussel in alle plaatselijke kerken als vervolgtraject op wat de synode

besloot. Nee, wat in de synode werd besloten **is** per definitie tevens al het besluit van de kerk van Ten Boer en van Den Helder en van Vroomshoop en van Amsterdam-Centrum en noem ze maar op." Dus is de synode het einde van alle tegenspraak? Nee, want Te Velde gaat verder: "Het is mede **hun** besluit, tenzij (art. 31 KO) aangetoond wordt dat het **een voor** God en incnsen onaanvaardbaar besluit **is** en uitdrukkelijk met argumenten moet worden **geweigerd** om het voor vast **en** bondig te houden. **Tijdens** de synode wordt over elke zaak een degelijke discussie gevoerd. Maar **na** haar besluit is de discussie tot kerkelijke **afsluiting** gekomen, tenzij..." We blijven dus echte artikel 31-ers.

Een kolen- en geitenkerk?

Bezinning op de vraag wat voor soort **kerk** we willen zijn is volgen%profesoor Te Velde zonder meer noodzakelijk. Willen we een 'bestendigingskerk' **zijn**, of een 'ontwikkelingskerk', of iets van allebei? Nieuwe termen? Dat valt mee, als we hij het eerste type denken aan een zeer conservatieve kerk en bij het tweede aan een gemeenschap van evangelische gereformeerden. Nu kunnen wij van alles en nog wal **willen**, maar dat is de vraag niet in de eerste plaats. Dan zou de synode ook niet veel anders kunnen dan de knol **en de geit .scri.cn**. En dan krijgen we **ook** zo'n soort kerk. **Hoe** moet het dan wel in de situatie van vandaag?

Te Velde stelt in **zijn** betoog van 4 maart jl.: "Mijns inziens is een synode geroepen om besluiten te nemen waar de situatie in **alle** kerken in doorberekend wordt, rekening houdend dus bv. met een grotere pluraliteit dan we vroeger hadden. **Besluiten** met katholiek bandbreedte. Waarbij het hele spectrum van de kerk in beeld is. Zonodig ook met helde-

re bepaling van wat buiten die bandbreedte valt of van een praktijk die we niet willen." Daarvoor is nodig dat de identiteit van de kerken weer helder op het netvlies staat. Daarover in alle openheid een discussie zal veel helderheid in de besluitvorming teweeg kunnen brengen. En dat voorkomt dan 'ad hoc-besluiten' – anders gezegd: beslissingen die vandaag zus en morgen zo uitvallen. Een zigzagkoers. Dan is de situatie allesbeheersend en niet de identiteit met alles wat daaraan vastzit.

Wat doet de synode?

Enkele dingen noemen we uit het betoog van prof. Te Velde:

- koers bepalen en zonodig bijbuigen (niet teveel details op de synode, grote lijnen aanhouden)
- deputaten en instellingen op hoofdlijnen aansturen (ambtenarenwerk voorkomen)
- beslissen en knopen doorhakken, duidelijkheid geven (geen parlement-achtige aanpak met onderhandelingen en zo)
- vertrouwde mensen aanstellen in vacatures aan instellingen en deputaatschappen

- in alles stieven naar 'stevige kwaliteit'.

Ik hoop dat de lezers straks zullen merken dat Zuidhorn-2002 in deze trant goed bezig is.

Leeftijd synodeleden

Een aardig puntje is de kwestie van de vergaderdagen. Men stelt voor dat de synode op vrijdag en zaterdag gaat vergaderen. **Waarom?** Wel, zonder alle factoren te noemen, wijst men in ieder geval graag op de omstandigheid dat er bij deze **opzet** een mogelijkheid is dat ouderlingen die nog in het arbeidsproces meedraaien nu makkelijker dan anders (het was vergaderen van dinsdag tot vrijdag) kunnen meedoen in het synodale werk. En dus zou dat leiden tot verjonging van het ouderlingencorps. Nou, we **zijn** even gaan rekenen. En de rekensommen leiden nu tot de volgende uitkomsten: de ouderlingen hebben een gemiddelde leeftijd 60,9 jaar, de dominees komen uit op 47,6 jaar, dus: de ouderlingen kunnen nog wel even jonger! Nu mag erbij worden opgemerkt dat de oudste ouderling 65 is en zijn jongste collega 45. En dan nog iets: uit het zuiden (Limburg)

komen de jongste deelnemers en de oudste komen uit Holland-Noord, op de voet gevolgd door Holland-Zuid. Maar ... wat zegt een leeftijd eigenlijk? Betekent dat veel of weinig ervaring? Veel of weinig inzicht in kerkelijke zaken? En: lopen eventuele spanningen precies via de leeftijdslijnen? Dus nee. Laten we maar beseffen dat ieder lid die hoogspanning mag kennen die voortkomt uit de diepe wens om serieus bezig te zijn in de dienst voor de Here God, Die ons allen laat delen in Zijn liefde. En Die van ons vraagt in liefde en orde te leven tot Zijn eer en zo tot heil van Zijn volk.

HANDBOEK 2002

Van de Gereformeerde Kerken in Nederland

€ 9,30

Verkrijgbaar bij de boekhandel en de uitgever.

Een nuttig en uitgebreid naslagwerk, een rijke bron van informatie over en voor het kerkelijk leven. Met opname van veel e-mail adressen. Met statistisch jaaroverzicht is bijgewerkt tot 1 oktober 2001. Het uitgebreide jaaroverzicht is verzorgd door eindredacteur ds. J.H. Kuiper.

Uitgave: Print Media BV, postbus 7, 9780 AA Bedum. Tel. 050-3012144.
E-mail: Handboek@scholma.nl

Lied van de week 14 april:

Voor zondag 14 april slaat gezang 270 uit het Liedboek voor de Kerken op het rooster. Dit lied is al eerder aan bod geweest. Een bespreking heeft gestaan in De Reformatie, jaargang 75, nummer 48.